

Een einde aan de loonmatiging?

Volgens recente kranteberichten hebben deskundigen van het IMF forse kritiek op het Nederlandse economische beleid¹. Zij vrezen dat Nederland het succesvolle aanpassingsbeleid van de jaren tachtig aan het verlaten is en terugkeert naar een beleid waarin de verdeling centraal staat. Daarnaast hebben de IMF-experts ook kritiek op de loonmatiging in ons land. Gezien het reeds zeer grote overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans vinden zij het niet zinvol dat Nederland zijn internationale concurrentiepositie nog verder probeert te verbeteren door de lonen zo laag mogelijk te houden. Er ligt voor ons land toch geen toekomst als lage-lonenland. Het ligt meer voor de hand dat Nederland zijn binnenlandse bestedingen opvoert door hogere netto-lonen uit te betalen en de belastingdruk te verlagen. Het geforceerd vasthouden aan de koppeling en het laag houden van de lonen maken de Nederlandse economie onnodig star en kwetsbaar.

De aanbeveling om het loonmatigingsbeleid vaarwel te zeggen klinkt in de Nederlandse verhoudingen als vloeken in de kerk. Er is nauwelijks een onderwerp waarover in de nationale politiek en tussen de sociale partners meer overeenstemming bestaat dan over de heilzame werking van loonmatiging voor de Nederlandse economie. Vrijwel iedereen is het erover eens dat de loonmatiging in het afgelopen decennium bijzonder veel heeft bijgedragen aan de sterke groei van de werkgelegenheid in ons land, ook in vergelijking met het buitenland. Gezien de nog altijd lage participatiegraad en het grote aantal werkzoekenden lijkt er weinig reden te zijn om dit beleid nu te verlaten. En nu komen een paar IMF-experts het tegenovergestelde beweren! Ook al gaat het hier om onbevestigde uitspraken van niet nader genoemde deskundigen, de kritiek is serieus genoeg om er wat dieper op in te gaan.

De lopende rekening van de betalingsbalans vertoont in ons land al sinds het begin van de jaren tachtig een aanzienlijk overschot. Met Duitsland en Zweden behoort Nederland tot de landen met het grootste overschot in de OESO. Verwacht wordt dat het overschot in de komende jaren nog zal groeien. Volgens de traditionele macro-economische interpretatie van de lopende rekening betekent dit dat ons land zijn produktiepotentieel niet volledig benut en dat stimulering van de binnenlandse bestedingen gewenst zou zijn. In dat licht is de IMF-aanbeveling om de lonen wat sneller te laten stijgen, zo vreemd nog niet.

Deze redenering houdt echter geen rekening met de toegenomen internationale kapitaalmobiliteit. Zoals Bovenberg in zijn onlangs uitgesproken oratie heeft uiteengezet, plaatst het toegenomen internationale kapitaalverkeer de traditionele doelstelling van evenwicht op de lopende rekening in een ander licht². Dank zij de toegenomen kapitaalmobiliteit kunnen landen een langdurig overschot of tekort op de lopende rekening handhaven zonder dat zij hun wisselkoers hoeven aan te passen of zonder dat er grote mutaties in de officiële reserves optreden. Evenwicht op de lopende rekening hoeft daardoor

geen zelfstandig beleidsdoel meer te zijn. Maar het is nog wel een belangrijke indicator voor bepaalde verstoringen op microniveau. Het Nederlandse overschot duidt erop dat er factoren zijn die ervoor zorgen dat de binnenlandse investeringen achterblijven bij de nationale besparingen. Bovenberg wijst in dit verband op rigiditeiten en verstoringen in de arbeids- en produktmarkt.

De oplossing voor deze problemen zit niet in hogere lonen. Behalve misschien op specifieke deelmarkten is er in het algemeen geen sprake van een tekortschietend aanbod van arbeid. Integendeel, er is juist een overaanbod van arbeid dat niet door de markt wordt opgenomen. Een belangrijke oorzaak daarvan is het grote verschil tussen de bruto-arbeidskosten en het netto-loon (de wig). Dit zorgt ervoor dat grote groepen werkenden op de arbeidsmarkt niet aan bod komen omdat hun produktiviteit te kort schiet om hun arbeidskosten goed te maken. Daarnaast zijn er andere belemmeringen voor een goede werking van de arbeidsmarkt, zoals de algemeen-verbindendverklaring van cao's en de hoogte van het minimumloon. Het probleem van de lage arbeidsparticipatie – door velen beschouwd als het grootste probleem van de Nederlandse economie – wordt niet opgelost met algemene loonsverhogingen die het hele loongebouw opkrikken en vervolgens via de koppeling ook de uitkeringsniveaus mee omhoog trekken. Zo'n remedie zou het probleem alleen maar verergeren. De arbeidsinzet moet op andere manieren worden vergroot.

Te lang volgehouden, straffe loonmatiging kan op den duur zeker problemen opleveren. Als het algemene loonmatigingsbeleid de loonstructuur zo in elkaar drukt dat er geen ruimte is voor loonverschillen die schaarsten op specifieke deelmarkten weerspiegelen, raakt de arbeidsmarkt verstart. Daarnaast dienen, tegen de achtergrond van de toenemende internationale economische integratie, de netto-lonen in ons land niet te ver af te wijken van die in omringende landen. Er zijn echter weinig aanwijzingen dat deze problematiek op dit moment in ons land actueel is.

Het overschot op de lopende rekening weerspiegelt dat de Nederlandse economie op de binnenlandse markt kampt met een gebrek aan dynamiek. Daardoor worden de nationale besparingen niet omgezet in binnenlandse investeringen. Dat komt echter niet omdat de lonen hier te laag zijn. Veel belangrijker zijn de wig en andere factoren die de inschakeling van arbeid belemmeren. Als die knelpunten worden weggenomen is dat gunstig voor de investeringen en de groei van de werkgelegenheid. Het loonniveau volgt dan vanzelf.

L. van der Geest

1. Roel Janssen, IMF: Nederland zakt helaas terug, *NRC Handelsblad*, 2 maart 1991.

2. A.L. Bovenberg, *Overvloed en onbehagen. Over sparen en investeren in Nederland*, oratie, Rotterdam, 1991. Een samenvatting is gepresenteerd in *ESB* van 6 februari 1991.